

IZZIVI JAVNE VARNOSTI V LOKALNI SKUPNOSTI

BEĆIR KEČANOVIĆ

Inštitut za razvoj vključujoče družbe – IRVD, Ljubljana, Slovenija
becir.kecanovic@gmail.com

Na izzive javne varnosti v lokalni skupnosti opozarja kriminalitetna politika države, opredeljena z »Resolucijo o preprečevanju in zatiranju kriminalitete 2024-2028 (ReNPPZK24–28)« (2024). Z oceno o poslabšanju javne varnosti »ReNPPZK24–28« (2024) hkrati opozarja na skrb vzbujajoč primanjkljaj demokratične in varnostne kulture. Ker s tem neizogibno pada še zaupanje v javne institucije in pripravljenost ljudi, da na demokratičen način sodelujejo z institucionalnimi nosilci javne varnosti, se ponekod v lokalnih skupnostih nagibajo k vigilantizmu. Ministrstvo za notranje zadeve in policija temu upravičeno nasprotujeta, vendar rešitev, o katerih v svojih zavezujočih priporočilih govori »ReNPPZK24–28« (2024), (za zdaj) ni na obzoru. Namesto da delujejo usklajeno, tako kot z načelom koherentnosti zahteva krovna politika države o nacionalni varnosti Republike Slovenije, si organi lokalne samouprave in državni organi na očeh javnosti naslavlajo očitke o neučinkovitosti.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.4.2025.4](https://doi.org/10.18690/um.fvv.4.2025.4)

ISBN
978-961-299-068-8

Ključne besede:
javna varnost,
lokalna skupnost,
demokratični deficit,
deliberativna demokracija,
vključujoča družba

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.4.2025.4](https://doi.org/10.18690/um.fvv.4.2025.4)

ISBN
978-961-299-068-8

Keywords:
public safety,
local community,
democratic deficit,
deliberative democracy,
inclusive society

CHALLENGES OF PUBLIC SAFETY IN THE LOCAL COMMUNITY

BEČIR KEČANOVIĆ

Institute for the Development of an Inclusive Society, Ljubljana, Slovenia
becir.kecanovic@gmail.com

Challenges of public safety in the local community are highlighted in the crime policy, defined by the Resolution on the National Program for the Prevention and Suppression of Crime for the Period 2024–2028 (ReNPPZK24–28) (“Resolucija o preprečevanju in zatiranju kriminalitete 2024–2028 (ReNPPZK24–28)”, 2024). With its assessment of the deterioration of public safety, “ReNPPZK24–28” (2024) also draws attention to the worrying lack of a democratic and security culture. As this also leads to a decline in trust and people's willingness to cooperate democratically with institutional bearers of public safety, in some places local communities have inclined towards vigilantism. The Ministry of the Interior and the Police are rightly opposed to this, but the solution based on “ReNPPZK24–28” (2024) binding recommendations is (for now) not on the horizon. Instead of coordinated action, as required by the principle of coherence in the state policy on national security, local government bodies and state authorities are publicly accusing each other of inefficiency.

University of Maribor Press

1 Uvod

Z ugotovitvami kriminalitetne politike (»ReNPPZK24–28«, 2024) o varnostnih razmerah, demokratičnem deficitu in poslabšanju varnostne kulture v lokalnem okolju se z javno varnostjo v tem prispevku ukvarjam s poudarkom na konceptu vključujoče družbe. Vključujočo družbo povezujem s sopomenko inkluzivna družba tako, da se sklicujem predvsem na temeljeno načelo usklajenosti (koherentnosti) pravnega reda in političnega (institucionalnega) sistema države kot delujoče celote.

Besedna zveza vključujoča družba je z uradnim prevodom angleškega termina *inclusive society* sprejeta v pravni red in politični sistem države. Ponekod, v pedagoški, socialni, varnostni in drugih strokah denimo se vzporedno uporablja pojem inkluzivna družba. Država je celo razglasila dan inkluzije, ki ga vsako leto obeležujemo 1. marca. Za dan vključujoče družbe ob spoštovanju ustavnega reda lahko rečemo, da ga obeležujemo 26. junija, ko praznujemo dan državnosti.

V naslednjem, drugem delu prispevka je kratek povzetek izzivov javne varnosti v luči nove razvojne paradigme Slovenije. V tretjem delu prispevka je posebna pozornost namenjena nosilnemu sporočilu 10. konference o varnosti v lokalnih skupnostih iz leta 2024. Četrti, zadnji del prispevka pa je iztočnica za razpravo, kako perečim družbenim izzivom ustrezno do novih in učinkovitih rešitev javne varnosti.

2 Javna varnost na pragu nove razvojne paradigme

Po makroekonomskih kazalnikih smo z eksponentnim padanjem konkurenčnosti prišli do točke preloma, kjer akademska in gospodarska stroka resno opozarjata, da razvojni model Slovenije ne dohaja več svetovnih trendov trajnostnosti in pismenosti za prihodnost (Slovenska akademija znanosti in umetnosti (SAZU), 2024).

Kljub razvojnim težavam se še vedno uvrščamo med razmeroma varne države. Javna varnost pregovorno ostaja blagovna znamka in konkurenčna prednost Slovenije. Zato brez javne varnosti in potreb po prilagajanju nacionalnega varnostnega sistema žgočim varnostnim izzivom in podnebnim spremembam tudi pri novem razvojnem modelu ne bo šlo. Ministrstvo za notranje zadeve (v nadaljevanju MNZ) je po resorni delitvi funkcij izvršilne oblasti prvo pristojno za zakonodajo in politiko države o javni varnosti. Policija pa je v svoji vlogi prvovrsten strokovni državni organ javne

varnosti, ne le pri preprečevanju in zatiranju kriminalitete (Ustavno sodišče Republike Slovenije, 2023).¹

Če se ozremo po izkušnjah z varstvom pred naravnimi in drugimi nesrečami, je že iz prakse znano, da je tudi to področje usodno povezano z javno varnostjo. S pravnega vidika je celovito zagotavljanje javne varnosti z usklajenim delovanjem institucionalnih nosilcev notranje varnosti države pogojeno z ustavnim načelom koherentnosti pravnega reda in političnega sistema države kot delujoče celote. To načelo delujoče države pa je spet primerljivo s sistemsko zahtevo po usklajenem trajnostnem razvoju v 17. cilju Agende 2030, po kateri so vključujoča in varna mesta in skupnosti – 11. cilj Agende 2030 od spodaj navzgor/od vrha navzdol in obratno usklajena horizontalna raven vključujoče družbe – 16. cilj Agende 2030 (Kečanović, 2024).

Predlog resolucije o dolgoročnem razvojnem programu policije za obdobje 2026–2035 (ReDRPPol26–35) s celovitim in usklajenim pristopom zahteva: »učinkovit odziv na izzive javne varnosti in javnega reda – od zagotavljanja svoboščin pri javnih zbiranjih do zagotavljanja varnosti ljudi in premoženja v naravnih nesrečah«. V ReDRPPol26–35 so tako obenem upoštevane mednarodne obveznosti države za usklajen razvoj in delovanje policije: od klasičnega zagotavljanja javne varnosti do nove (varnostne) paradigme oziroma nove normalnosti (Vlada Republike Slovenije, 2025). Če sintagmo nova normalnost povežemo s sodbo Meddržavnega sodišča v Haagu z dne 23. julija 2025 o obveznostih držav glede podnebnih sprememb, se v ReDRPPol26–35 prav tako zrcali nova paradigma javne varnosti (Inštitut za razvoj vključujoče družbe – IRVD, 2025).

3 Vključujoče in varne, mirne in inkluzivne lokalne skupnosti

Besedno zaporedje vključujoče in varne lokalne skupnosti sledi logiki 11., 16. in 17. cilja Agende 2030, se pravi tako, kot je ta mednarodni dokument o trajnostnem razvoju sveta ter miroljubni, vključujoči in varni družbi uradno preveden in prenesen v pravni red in institucionalni okvir države (Kečanović, 2024). Zaporedje mirne in

¹ »Policija je organ izvršilne veje oblasti, ki v okviru sistema nacionalne varnosti skrbi za podsystem notranje varnosti – pristojna je za javno varnost [...]« (Ustavno sodišče Republike Slovenije, 2023). V zvezi s tem se Ustavno sodišče s svojo razlago primeroma navezuje na opredelitev policije in njene vloge na področju javne varnosti (Kečanović idr., 2006).

inkluzive lokalne skupnosti pa je izposojeno sporočilo 10. konference o varnosti v lokalnih skupnostih (Meško in Hacin, 2024).

Povezovanje vključujoče in inkluzivne družbe z vidika naslovne teme prispevka odpira vprašanje, ali s tem sploh lahko kaj doprinesemo k javni varnosti. S pozornim branjem zbornika 10. Nacionalne konference o varnosti v lokalnih skupnostih, na primer prispevka Bučarja Ručmana in Erčulj (2024), menim, da to lahko veliko pripomore k nadaljnjemu raziskovanju obeh pojmov kot delujoče celote in s tem tudi k zagotavljanju javne varnosti, na primer pri vključevanju pripadnikov manjšin in vključujočem povečanju digitalne pismenosti.

Upoštevajoč, kar v navedenem prispevku ugotavljata Bučar Ručman in Erčulj (2024), se razkroj inkluzivne družbe začne, ko formalno vključujoča družba dopušča, nemalokrat sama hote ali ne pripomore k socialnemu izključevanju in polarizaciji med »mi« in »oni« drugi. Z nasprotnim argumentom, *argumentum a contrario*, je ta ugotovitev ključna za celovito razumevanje vključujoče družbe ter oblikovanje strategij za dekonstrukcijo narativov izključevanja in diskriminacije, nestrpnosti in sovraštva v javnem prostoru. Z argumentom proti socialnemu izključevanju (proti-narativ; ang. *counter-narrative*) se torej povezovanje vključujoče in inkluzivne družbe v dinamični krožnosti – od spodaj navzgor/od vrha navzdol in obratno – premika od vzrokov za družbeno polarizacijo k iskanju priložnosti za vključujočo enakost in trajnostno sobivanje drug z drugim ter z naravnim okoljem in družbeno skupnostjo (Kečanović, 2024).

S predlaganim miselnim preobratom je vključujoča družba normativni okvir, inkluzija pa njeno notranje načelo dinamične krožnosti. Če sprejmemo to definicijo z miselnim preobratom in inkluzijo kot notranjim načelom, nam ostane vprašanje, kaj je v tem kontekstu razlika med vključujočo in izključujočo družbo? Prirejeno po Bučarju Ručmanu in Erčulj (2024), izključujoča družba je družba mračnejših predsodkov in stereotipov z neznosno polarizacijo, ki nestrpnost in sovraštvo med »mi« in »oni« generira vse do pojavov nasilne radikalizacije in množičnih nemirov. V zvezi s tem različne javnomnenjske raziskave opozarjajo na visoko netolerantnost in socialno distanco do manjšinskih skupin. Tovrstne delitve se nazorno kažejo tudi v stališčih določnega dela splošne javnosti (Bučar Ručman in Erčulj, 2024).

Razlika med vključujočo in izključujočo družbo je vgrajena (inherentno tveganje) v sam odnos do civilizacijskega izročila človekovih naravnih pravic, kulture in omike, vrednot in moralnih nauk, temeljnih načel in družbenih norm trajnostnega sobivanja in dostojnega obnašanja, po katerih se praviloma ravnamo, ko v medčloveških odnosih drug z drugim iščemo srečo in smisel življenja. Bennett (2006) v knjigi »Moralne vrednote za mlade«, sklicujoč se na Harperja Leeja, avtorja znamenitega romana »Ne ubijaj Slavca«, poziva k samoomejevanju in sočutju. Sočutja, poudarja Bennett (2006), ne izkazujemo le s solzami, temveč s pomočjo sočloveku tako, da »obujemo njegove čevlje« in se »sprehodimo v njegovi koži«. Če bi samo ta moralni nauk prenesli in gojili v današnjem času, si predstavljate, koliko manj nečlovečnosti in izključevanja, gorja in žalosti bi bilo na tem svetu (Kečanović in Hožič, 2024).²

Ko vse, kar sem zgoraj povzel o javni varnosti, skušam uokviriti v delujočo celoto pravnega reda, nacionalne varnosti in političnega sistema države, je dvojna raba pojmov vključujoča in inkluzivna družba lahko povsem legitimna. Ob tem pa se je po mojem mnenju treba zavedati, da niti vključujoče niti inkluzivne družbe ni mogoče udejanjiti, če pri tem ne upoštevamo ustavnega reda in varstva človekovih pravic, podprtega s teorijami o vključujočem uravnoteženju družbene moči, ki so plod zgodovinskih premislekov o pravični družbi (Kečanović, 2014; Kečanović idr., 2006).

4 Iztočnica za razpravo o izzivih javne varnosti

Za konec menim, da vključujoča družba ob dolžnem spoštovanju ustavnega reda in vrednotnih temeljev pravne države zajema vse, kar predstavlja inkluzivna družba. Brez tega, kar pravna država v vsakem primeru zahteva, da spoštujemo človekove pravice in temeljne svoboščine, ki jih pod enakimi pogoji jamči tudi »tistim drugim«, sta vključujoča in inkluzivna družba skupaj ali narazen lahko le mrtva črka na papirju.

Glede na ocene v »ReNPPZK24–28« (2024) o varnostnih razmerah, demokratičnem deficitu in ne najbolj spodbudni ravni varnostne kulture v lokalnem okolju kaže, da rešitve, po katerih bi morala vključujoča in inkluzivna družba skupaj delovati, v

² Prispevek Lanova etika vključevanja (Kečanović. in Hožič, 2024) temelji na življenjski zgodbi (narrativu) osebe z motnjami v razvoju. Ob tem, da gre za praktičen primer uporabe narativa kot metode empiričnega raziskovanja in vključevanja občanov v okviru odprte znanosti, članek v skladu z ustavnim varstvom človekovih pravic in temeljnih svoboščin zajema vse, kar je sicer bistvo etike skrbi in dostojnega sobivanja pri pojmu inkluzija.

praksi kljub vsem formalnim zavezam (zaenkrat) ni videti. Zato po svoje ne preseneča, čeprav to javni varnosti in vključujoči družbi kvečjemu škoduje, da ponekod v lokalnem okolju prihaja do nelegitimnih oblik samovarovanja oziroma vigilantstva.

Ustavno sodišče Republike Slovenije (2023) v odločbi U-I-56/21 ugotavlja, da sta MNZ in Policija tista državna organa, ki sta vsak v svoji vlogi prva pristojna za javno varnost. Zakonodaja, ki prepoveduje nepooblaščen, nelegitimno poseganje na področje javne varnosti, po ugotovitvah v navedeni odločbi ni v nasprotju z ustavo. Objekt varstva je v tem primeru javna varnost, ki je lahko ogrožena, ko nepooblaščen osebe ali skupine že s svojim videzom in samovoljnim ravnanjem delujejo tako, kot da bi imele pooblastila za nadzor nad drugimi in vitalnimi interesi države.

Vključujoča družba na nobenem področju ne more brez spoštovanja ustavnega reda in varstva človekovih pravic, pravne države in delujočih institucij, ki javno varnost zagotavljajo v demokratičnem sodelovanju in posvetovanju (deliberaciji) z lokalnimi prebivalci in civilno družbo. Z drugimi besedami, niti vključujoča niti inkluzivna družba ne živita v teoriji in normativnih opredelitvah, temveč v vsakdanjih odnosih trajnostnega sobivanja, ki jih umni in razumni ljudje gradijo drug z drugim ter z naravnim in družbenim okoljem.

Viri in literatura

- Bennet, W. J. (2006). *Moralne vrednote za mlade: zgodbe, ki pomagajo oblikovati lastni svet vrednot*. Učila International
- Bučar Ručman, A. in Erčulj, V. (2024). Predsodki do nekaterih manjšinskih skupin ter stališča do kaznovanja. V G. Meško in R. Hacin (ur.), *10. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: mirna, varna in inkluzivna družba ter varnost v lokalnih skupnostih* (str. 69–79). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba. doi:10.18690/um.fvv.10.2024.7
- Inštitut za razvoj vključujoče družbe – IRVD. (2025). *Pobuda k Predlogu resolucije o dolgoročnem razvojnem programu policije za obdobje 2026–2035 (ReDRPPol26–35)*. <https://imss.dz-rs.si/IMiS/ImisAdmin.nsf/ImisnetAgent?OpenAgent&2&DZ-MSS-01/957b6891cc118582578049deb694355509bf20936bf16fae05bb1db6b2ced051>
- Kečanović, B. (2014). Pomen vključujoče družbe pri urejanju in nadzoru lobiranja. *Podjetje in delo*, 40(6/7), 1238–1251. <https://www.podjetjeindelo.si/Document/RequestArticle?sopi=PID101D201410V6T7PS1238PE1251N1&title=Pomen%20vklju%C4%8Duj%C4%8De%20dru%C5%Bebe%20pri%20urejanju%20in%20nadzoru%20lobiranja&returnUrl=%2Fliteratura%2FPID101D201410V6T7PS1238PE1251N1>
- Kečanović, B. (2024). *Občinski program varnosti: horizontalni mehanizem vključujoče in varne družbe*. IRVD. https://www.irvd.si/OPV_prirocnik1.pdf

- Kečanović, B. in Hodžič, L. (2024). Lanova etika vključevanja. V *Priročnik z naborom inovativnih ukrepov: Kako do kompetenc za večjo samostojnost in samoiniciativnost oseb z motnjami v telesnem in duševnem razvoju* (str. 46–61). Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport.
https://verjamemvate.si/wp-content/uploads/2024/10/Prirocnik%20z%20naborom%20inovativnih%20ukrepov_2024_v09.pdf
- Kečanović, B., Klemenčič, G., Zidar, K. in Pavlin, P. (2006). *Policijsko pravo in pooblastila*. GV Založba.
- Kečanović, B., Sepčič, K., Valič, M., Bahun, M., Vodnik, D., Matjašec, D., Pepelnjak, T. in Truden, T. (2024). *Vrednote in etična infrastruktura akademske skupnosti*. Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani. https://www.bf.uni-lj.si/mma/Eticna_infrastruktura_BF_koncno_besedilo_11_6_2024.pdf/2024061709584281/?m=1718611122
- Meško, G. in Hacin, R. (ur.). (2024). *10. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: mirna, varna in inkluzivna družba ter varnost v lokalnih skupnostih*. Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba. doi:10.18690/um.fvv.10.2024
- Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2024–2028 (ReNPPZK24–28). (2024). *Uradni list RS*, (38/24).
- Slovenska akademija znanosti in umetnosti (SAZU). (2024). *Posvet o razvoju Slovenije*.
<https://www.sazu.si/events/673c45adc0a5bfc4752fa00>
- Ustavno sodišče Republike Slovenije. (2023). Odločba št. U-I-56/21-16 z dne 7. 12. 2023.
<https://www.us-rs.si/sl/zadeve-in-odlocitve/odlocitve/u-i-5621>
- Vlada Republike Slovenije. (25. 7. 2025). *Predlog resolucije o dolgoročnem razvojnem programu policije za obdobje 2026–2035*. https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/zakonodaja/izbran/!ut/p/z1/jY9NC4JAFEV_iwuX-V6Kze1GamMsQk202YTSpan-MWmt_PUJrYoS3-5ezrnwgeEEKrMmeosh60TZZNeYLW13pxifU95bo2Z6Dwdk_hXTvouOuIfkCzNDGYGe6xwgtjKIlSdK-_jmC8_wJgE3PU2BF1ebvV0mTW04BTPI7l1waDznWZd93aquijqJWyrGNC6kMJXT8ZZSt6iH9AKGr4zgdDjwhmvYC8l4Igw!!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?uid=39E4B366A934369BC1258CD20045DACE&db=pre_akt&mandat=IX&tip=doc